

Mens vi venter på Natura 2000-handleplanerne

Kommunerne er lige nu i gang med at udarbejde Natura 2000-handleplanerne. Planerne kommer i høring senest den 8. juni 2012. Hvad kan og bør landbruget gøre nu?

Konklusion

Handleplanen er en udmøntning af Natura 2000-planen. Handleplanerne indeholder ikke nye mål eller indsats, men i et vist omfang en prioritering af indsatsen uden dog at komme med konkrete forslag.

Myndighederne er forpligtet af Natura 2000-planen. Målene i Natura 2000-planerne skal nås, men der er ikke fastsat en dato for, hvornår målene skal være nået. Den indsats, som er fastsat i handleplanen skal være igangsat inden for den indeværende planperiode.

Indsatsen skal primært ske ved indgåelse af frivillige aftaler med lodsejere via Landdistriktsprogrammet. Et væsentligt element i at sikre de udpegede Natura 2000-områder er dog, at myndighederne skal sikre, at der ikke etableres eller sker udvidelse af anlæg, der kan skade eller forstyrre de arter og naturtyper, der har dannet grundlag for udpegnings. Myndighederne er derfor i deres administration forpligtet af, at der ikke gives tilladelse til planer og projekter, der strider mod målsætningen for det enkelte Natura 2000-område.

Samspillet mellem de frivillige aftaler og kommunernes administration af området, kan have betydning for alle lodsejere i eller nær Natura 2000-områderne. For lodsejerne i Natura 2000-områderne bliver det nye i handleplanerne, i forhold til Natura 2000-planen, at indsatsen indenfor 1. planperiode skal prioriteres, og at kommunerne sandsynligvis laver en overordnet kortlægning af, inden for hvilket område de enkelte indsats skal ske.

Det kan derfor være meget relevant for landbruget, at orientere sig i arbejdet med handleplanerne og forsøge at påvirke processen i en gunstig retning for erhvervet.

Indhold:

- [De endelige Natura 2000-planer](#)
- [Proces og tidsplan](#)
- [Paradigme for en handleplan](#)
- [Handleplanerne](#)
- [Handleplan og myndighedsudøvelse](#)
- [Dialog](#)
- [Kommunernes prioritering](#)
- [Kortmateriale](#)
- [Prioritering](#)
- [Konsekvens af manglende målopfyldelse](#)
- [Tilskudsmuligheder](#)

De endelige Natura 2000-planer

De endelige Natura 2000-planer trådte i kraft 8. december 2011. På Naturstyrelsens hjemmeside er alle [planerne](#), kort og baggrundsmateriale tilgængeligt.

Videncentret for Landbrug har ved offentliggørelse af planerne udsendt [en orientering](#) om de endelige planer.

[Til top](#)

Proces og tidsplan

Myndighederne er nu i gang med at udarbejde udkast til handleplaner for hvert af de 246 Natura 2000-områder. Handleplanerne kommer i høring senest den 8. juni 2012 (et halvt år efter, at Natura 2000-planen er annonceret). Den offentlige høring varer i mindst 8 uger, dvs. høringen kan evt. forlænges ud over de 8 uger.

Naturstyrelsen og Kommunernes Landsforening overvejer pt. om det er muligt, at lave en samlet internetportal, hvorfra alle handleplanerne bliver tilgængelige.

De endelige handleplaner skal foreligge senest den 8. december 2012.

[Til top](#)

Paradigme for en handleplan

En arbejdsgruppe med deltagere fra KL, Kommunalteknisk Chefforening og Naturstyrelsen har lavet et paradigme for en Natura 2000-handleplan, en vejledning, samt et eksempel på, hvordan en handleplan kan udformes.

Se:

- [Paradigme Natura 2000-handleplan \(word-fil\)](#)
- [Vejledning: Hjælp til at udfylde paradigmet](#)
- [Udkast til handleplan for Rold Skov - et eksempel til inspiration \(pdf\)](#)
- [Notat om kommunal handleplanlægning](#)

Materialet giver et godt indtryk af, hvad vi kan forvente af indholdet i handleplanerne. Det kan derfor anbefales, at orientere sig i det materiale.

[Til top](#)

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Handleplanerne

Handleplanerne **skal** i henhold til miljømålsloven indeholde:

1. Mål for planperioden
2. En beskrivelse af de forventede metoder og forvaltningstiltag
3. En prioritering af den forventede forvaltningsindsats
4. En angivelse af forventet effekt for de enkelte initiativer

Ad. 1. Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen og der bør således være overensstemmelse mellem Natura 2000-planens indsatsprogram og handleplanens mål.

Ad. 2. Handleplanen skal være så konkret, at det kan vurderes, om planen kan gennemføres. Modsat må handleplanen ikke indeholde konkrete forslag til indsatser på arealer, der kan foregribe de aftaler eller afgørelser, der efter handleplanernes vedtagelse skal indgås med lodsejere. Metoder til gennemførelse af handleplanen er derfor kun forslag. Vi forventer sammenfald med de foreslåede virkemidler i Natura 2000-planens bilag 2. Mulig finansiering af de forskellige virkemidler er beskrevet i bilaget til [Notat om kommunal handleplanlægning](#).

Ad. 3. Kommunen er overordnet bundet af de 4 sigtelinjer i Natura 2000-planen for prioriteringen i første planperiode, men skal i handleplanen yderligere angive en prioritering for indsatserne indenfor 1. planperiode.

Ad. 4. Forventningerne til initiativernes effekter bør overordnet være sammenfaldende med indsatsprogram, mål og trusselvurderingerne i den enkelt Natura 2000-plan.

Ud over de formelle krav til indholdet bliver der i vejledningen givet en række anbefalinger til indholdet, der kan øge læsbarhed og forståelse af planen.

Handleplanen er således en udmøntning af Natura 2000-planen. Handleplanene indeholder ikke nye mål eller indsatser, men blot i et vist omfang en prioritering af indsatsen, uden dog at være konkret i forhold til, hvor indsatsen skal ske.

For lodsejerne i Natura 2000-områderne er den vigtigste ændring i forhold til Natura 2000-planen, at indsatsen indenfor 1. planperiode skal prioriteres, og at der ofte foretages en overordnet kortlægning af, inden for hvilket område de enkelte indsatser skal ske.

[Til top](#)

Handleplan og myndighedsudøvelse

Der er ikke krav om generel lodsejerinddragelse i handleplanprocessen, og da handleplanerne ikke giver konkrete anvisninger af, hvor og hvordan indsatsen skal foregå, kan det blive svært at få overblik over muligheder eller konsekvenserne af handleplanerne for de enkelte lodsejere.

Indsatsen i første planperiode skal som udgangspunkt ske gennem indgåelse af frivillige aftaler med lodsejere. Uanset om lodsejere indgår i frivillige aftaler eller ej, skal man som lodsejere med jord inden for eller omkring Natura 2000-områder, være indstillet på, at Natura 2000-planerne kan påvirke den fremtidige drift. Myndighederne er nemlig forpligtet af Natura 2000-planen. Målene **skal nås** og indsatserne i **handleplanen er et element** i at sikre og genoprette de udpegede Natura 2000-områder. I modsætning til Vandplanerne, er der dog ingen tidsfastsættelse på, hvornår målene skal nås, men myndighederne skal i deres administration af lovene arbejde mod målene.

Det er derfor allerede i den nuværende og fremtidige administration et helt **centralt element**, at det ved vurdering af planer og projekter skal sikres, at der ikke igangsættes tiltag, der kan skade eller forstyrre de arter og naturtyper, der har dannet grundlag for udpegningsområderne i Natura 2000-områderne.

Samspillet mellem de to elementer kan have stor betydning for alle lodsejere i, eller nær, Natura 2000-områderne.

[Til top](#)

Dialog

På trods af, og ikke mindst i lyset af, at lodsinddragelsen først for alvor begynder efter vedtagelse af handleplanerne, bliver dialogen med kommunerne vigtig.

Incitamentet hos lodsejere til at indgå i de frivillige tilskudsordninger vil variere afhængig af de enkelte lodsejeres forudsætninger. For nogle vil det ikke være relevant, at interessere sig for den forestående indsats omkring pleje af naturarealer. Lodsejere, der f.eks. ikke har dyr egnet til afgræsning eller har fornuftigt arronderede naturarealer, vil i mange tilfælde mangle incitamentet til at indgå aftaler. For andre lodsejere kan der være mulighed for udvikling af et nyt forretningsområde som naturplejer.

Uanset udgangspunktet er der mange gode grunde til at gå konstruktivt ind i dialogen med kommunen i handleplanprocessen:

1. Sikrer medindflydelse på at naturen prioriteres i områder med færrest mulige konflikter med ønsker om intensiv landbrugsdrift.
2. Få indsigt i muligheder og begrænsninger (retsvirkning) og få stillet de rigtige spørgsmål.
3. Sikrer inddragelse i kommende processer (revisioner af udpegningsgrundlag, næste planperiode m.m.).
4. Undgå påbud om en bestemt drift.
5. Modvirk yderligere reguleringer uden erstatninger.
6. Vis den gode vilje og styrk erhvervens image.
7. Synliggør, at landbruget er en uundværlig medspiller, som skal tages med på råd.
8. Udnyt muligheden for at skabe nye forretningsmuligheder (pleje og herlighed, i områder med store naturværdier).
9. Samarbejd med kommunen for sammen at sikre det rette grundlag (økonomi og kontrolforanstaltninger).
10. Samarbejd i erhvervet (og med kommunen) om at synliggøre urealistisk mål med for store (erhvervsøkonomiske) samfundsøkonomiske konsekvenser.

[Til top](#)

Kommunernes prioritering

Når kommunerne prioriterer indsatsen og udpeger arealer til mulige udvidelser/pleje, vil der være kommunale mål for arealerne. Disse mål kan efterfølgende indgå i en fremtidig vurdering af planer og projekter, og dermed få betydning for myndighedsudøvelsen efter den fremtidige lovgivning.

Konkret kan det have betydning, hvor der i handleplanerne er et mål om udvidelse af en habitatnaturtype (f.eks. overdrev 6220). En udpegning af nye arealer, med mål om udvikling af en habitatnaturtype, kan blive forvaltet meget restriktivt.

Når arealet har udviklet sig til en habitatnaturtype, vil der være forbud mod alle planer og projekter, der vurderes at påvirke naturen negativt.

Udvidelse og skabelse af ny natur kan f.eks. medføre skærpede krav til ammoniakdepositionen fra nærliggende husdyrbrug, via Lov om miljøgodkendelse m.v. af Husdyrbrug.

Desuden vil nye naturarealer og rydning af tilgroede arealer, i varierende omfang blive omfattet af gældende lovgivning f.eks.:

1. Rydningspligt (Driftsloven).
 - o Rydningspligten vil også omfatte arealer, der har været tilgroede før 2004, men som ryddes. Disse arealer vil efterfølgende blive pålagt rydningspligt (Driftsloven).
2. Anmeldekrav (Naturbeskyttelsesloven)
 - o Indgås der f.eks. aftaler om afgræsning eller ekstensiv drift, skal man være opmærksom på den gældende anmeldelsespligt i Natura 2000 områder. Den indebærer, at visse driftsændringer skal anmeldes til kommunen inden disse ændringer kan igangsættes. Det gælder f.eks. ved ophør af afgræsningen, ændringer i brugen af handelsgødning m.m.
3. Naturbeskyttelseslovens §3
 - o Arealer kan efter en årrække vokse sig ind i en §3 beskyttelse.

[Til top](#)

Kortmateriale

Det anbefales i vejledningen til udfyldelse af paradigmet, at kommunerne udarbejder et kortmateriale, der anskueliggør hvor det er muligt at udvide naturarealer. For at sikre råderum til at kommunerne kan indgå aftaler med de lodsejere, der er interesserede i at indgå aftaler om f.eks. afgræsning, anbefales det i vejledningen, at der udpeges et væsentligt større potentielt område, end der skal bruges for at nå indsatsen.

I eksemplet fra Rold Skov viser kortlaget arealer, hvor der kan ske en indsats. Prioriteringen af indsatsen er ikke direkte vist i kortet.

For landbruget vil både konsekvenser og muligheder ved en udvidelse af arealer, være afhængig af, hvor og i hvilken retning arealudvidelsen sker.

Korttjek fra eksempel fra Rold skov

I udkastet fra Rold skov ser det ud til, at udvidelsen af habitatnaturtyperne er begrænset til udvidelser i den eksisterende natur, dvs. halvårlige lysåbne habitatnaturtyper i lave tilstandsklasser, ufuldstændig dækningsgrad (< 100 pct.) og lysåbne naturtyper med flere typer blandet sammen. Her kan en naturtypes udvidelse ske på bekostning af en anden.

Landbrugets rådgivere kan lave en kortanalyse af, hvor udvidelser eller etableringer af habitatnaturtyperne minimerer påvirkningen af eksisterende landbrug og skaber grundlag for forretning i områder med mange eksisterende retslige bindinger. Se [Kortanalyse](#) for anbefalinger til vurderinger og kortlag.

[Til top](#)

Prioritering

Succes for aftaler er angivet som en mulig prioritering i [Vejledning: Hjælp til at udfylde paradigmet](#).

I vejledningen er opstillet forskellige **forslag** til prioriteringskriterier:

Et forslag er tidlig opsøgende/faciliterende indsats over for særlige lodsejeregrupper, mens andre forslag går på at prioritere geografisk eller efter større projekter først.

I eksemplet fra Rold skov har man valgt at prioritere indsatsen for visse naturtyper og særligt planlægningskrævende opgaver først.

Prioriteringen af indsatsen kan således give et fingerpeg om, hvilke konsekvenser handleplanerne kan få for de enkelte lodsejere, samt hvor nye muligheder opstår først. Landbruget kan have en interesse i at påvirke processen, så opgaven løses mest muligt omkostningseffektivt uden unødige konsekvenser for erhvervet, og hvor der er lodsejere, der er interesserede i at lave naturpleje.

[Til top](#)

Konsekvens af manglende målopfyldelse

Vi kender på forhånd ikke konsekvenserne, hvis kommunen ikke kan nå de fastsatte mål i indsatsprogrammet, eller hvilke konsekvenser dette på sigt kan få for lodsejere. Det er kun myndighederne, der er forpligtet af Natura 2000-planen, derfor er det i første omgang myndighederne, der har udfordringen.

Dog skal kommunerne med hjemmel i Naturbeskyttelseslovens § 19 d, pålægge en lodsejer en bestemt arealdrift, hvis det er nødvendigt for at realisere Natura 2000-planerne, og der ikke på rimelige vilkår kan indgås en frivillig aftale med lodsejeren herom. For dokumenterede tab, som en sådan afgørelse påfører ejeren, ydes erstatning. Det følger af Naturbeskyttelseslovens § 19 g. Der findes tilsvarende regler i skovloven. Der er pt. ikke tilstrækkelig erfaringsgrundlag til at vurdere rammer og beløbsstørrelse for fastsættelse af erstatning.

Vurderer kommunen, at det for at realisere Natura 2000-planen er bydende nødvendigt at gøre en særlig indsats hurtigst muligt, er der altså mulighed for, at kommunerne skal benytte påbudsbestemmelsen allerede i førsteplanperiode. Hvorvidt, hvornår og i hvilket omfang påbudsbestemmelsen vil blive anvendt er dog ukendt.

[Til top](#)

Tilskudsmuligheder

I forbindelse med frivillige aftaler, er der behov for at vurdere, hvilket tilskudsordninger der er mest relevante at søge for den enkelte lodsejer. I den forbindelse er det vigtigt, at lodsejerne er klædt godt på, i forhold til de forpligtigelser der følger af at indgå i tilsagn og konsekvenserne heraf både nu og på længere sigt. Det kan f.eks. være afstemning af forventninger til at træde ud af tilsagn igen, mulighed for at opretholde tilsagnsforpligtelserne i hele perioden, eller en vurdering af, om erstatning kan være en bedre løsning.

Landbrugsrådgivningen bør inddrages i kommunernes arbejde i forhold til at sikre, at lodsejere får indgået de mest fordelagtige miljøtilsagn på de højest prioriterede arealer. Komplexiteten omkring regler for indgåelse af frivillige ordninger under Landdistriktsprogrammet er stor. Det er ikke givet, at kommunen har erfaring og indsigt i tilskudsordningernes kompleksitet og samspil med f.eks. Enkeltbetalingsstøtten. Derfor er det vigtigt, at lodsejere selv sikrer sig ordentlige betingelser forud for indgåelse af aftaler. Derfor bør kommunerne og rådgivningscentrene overveje et tæt samarbejde omkring implementeringen af Natura 2000-planerne.

Se [en oversigt](#) over tilskudsmuligheder i Natura 2000-områder.

Anden relevant information:

- [Retningslinjer for sikring af velegnede levesteder for arter på fredskovspligtige, skovbevoksede arealer \(pdf\)](#)
- [Retningslinjer for sikring af velegnede levesteder for arter på Naturstyrelsens egne arealer \(pdf\)](#)

[Til top](#)